

POWŚCIEGAĆ SIĘ (39) *vb impf*

powścigać się (36), **powciagać się** (3); powciagać się *KromRozm I, KromRozm II*; powścigać się : powciagać się *WujJud (1:1)*.

W inf -ciąg- (5), -ciąg- (5); -ciąg- *GlabGad, SeklWyzn, SeklKat, HistAl, SienLek*; -ciąg- *FalZioł, KromRozm I, Mącz, SarnStat (2)*; *w imp* -ciąg (6), -ciąg- (1) *FalZioł*; *w pozostałych formach* -ciąg-
sie (22), się (17).

o oraz a jasne.

inf powścigać się (5), powciagać się (5). ◇ *praes 1 sg* powścigałam się (1). ◇ [2 *sg* powścigaasz się.] ◇ 3 *sg* powciaga się (3). ◇ 3 *pl* powścigają się (3). ◇ *praet 3 sg m* powścigał się (1). *f* powścigała się (1). ◇ 3 *pl m pers* powścigali się (2). ◇ *imp 2 sg* powciagaj się (1), powścigaj się (1). ◇ 2 *pl* powciagajcie się (5). ◇ *con 1 pl m pers* bychmy się powścigali (1). ◇ 2 *pl m pers* byście się powścigali (3). ◇ 3 *pl m pers* by się powciagali (5). ◇ *part praes act* powścigając się (2).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI w. s.v. powścignąć się

Powstrzymywać się, hamować się (zwykle od zjawisk ocenianych negatywnie); panować nad sobą; abstinere HistAl, Mącz, PolAnt, Vulg, JanStat, Cn; abstinenter esse, cohibere, comprimere, continere se, moderari, reprimere, supprimere, temperare, tenere Cn [w tym: od czego (31)] (39) : á przeto ludzie [...] w których melankolia obphituie maia fię powścigać od łuku [tj. czosnku] FalZioł I 101d, V 52; Wietfzemu panu nie przeciw fie, od przyflegi fie powścigay. BielŻyw 19; SeklWyzn F; SeklKat K2, V2v, X3; HistAl K4; nye przyłtoi kárác wlfędy dzieci fwe/ nyechayby fie od tego rodzicowie powfcyagáli GliczKsiąż G4v; GroicPorz dd2v; Abstineo, Odzierżawam/ otrzymawam/ powścigam/ łtrzegę fie od czego. Mącz 446d, 446d; SienLek 107v; RejAp 83; RejPos 113v; GrzegŚm 32; Ieft y to rzecz pewna/ ktory sie od infzych plugawości niepowsciga/ iż ten o cudzołoftwo bárzo łatwie przydzie. KuczbKat 320; nád to [chrześcijański człowiek] powinien Poftem ciało fwoie pewnych czáfow trapić/ powciagáiac fie od mięfá/ winá/ y rofkofzniefzych potraw. WujJud 190v; RejPosWstaw [21²]; Namilfzy/ [...] powścigaycie fię od cieiefnych požáfliwóści ktore walczą naprzećiw duży. BudNT 1.Petr 2/11; ábowiem tać ieft wola Boża poświęcenie wáfze/ żebyście fię powścigali od wżeteczeńftwá NiemObr 77; WujNT 1.Cor 9/25, 1.Thess 4/3; SarnStat 901, 904; [Karząc kogo od gniewu się powścigać mamy. CiceroKosz 46 (Linde s.v. powścignąć się); TerentMatKęť H8].

powścigać się w czym (1): [takowa niewiasta bywa] fmiała na rzeczy mężom przywoite, [...] á zwłáfzcza ktora fie nieumie w fwej namiętnoŃci powścigać, abo rozumem fprauować. GlabGad O5.

cum inf (2): A sthey przyczyny powścigáli fie káfdy poddanym fwym krzywdy czynić. BielKron 376, 177.

W połączeniu szeregowym (1): Nyepoćić/ nye fwyęćić/ nyefpowyádác fye/ nyepokutować/ nye modlić fye/ nye dręczyć cyáfá/ nye powfcyagác fye kyedy od fprawy małżeńfkyyey. A nye fą to zmázy y hánby poŃpolite? *KromRozm I D4*.

W charakterystycznych połączeniach: powścigać się od gniewu, od grzechu (5), *od łuku* [= od czosnku], *od mięsa, od nieczystoty, od nierządnych rozkoszy, od obżarstwa* (2), *od pijaństwa* (2), *od plugawości, od porubstwa, od przysięgi, od rozkoszniejszych potraw, od sprawy małżeńskiej, od*

sprośnych słow, od swarow i kłopotow, od rzeczy zakazanych (2), od uczynkow przeciw przykazaniu bożemu, od wina, od złodziejstwa, od żądz (pożądliwości (cielesnych)) (4).

Zwroty: »od złości (a. podobieństwa złości) się powściągać« [w tym: czym (1)] [szyk zmienny] (5): SeklWyzn F4; A gđzyeby tego wŃyŃtkyego z dobrej woley nye czynili/ áby boyáźnyá cyęŃzkich á frogich kaźni/ [...] od złości Ńye powćyągáli. KromRozm II i4; CzechRozm 89; Z wielkości twoich lutości/ iuż nie pámięty moich złości/ bom vpadł w popędliwości/ nie powściągáiąc Ńię od złości. ArtKanc L20; Od wŃelákiego podobieńŃwá złości Ńię powściągáyćie. WujNT 1.Thess 5/22.

»od żony się powściągać« (3): Bo iesli ludowi poŃpolitemu rokázuie S. ApoŃtoł mowiac: áby dla modlitwy do czáfu Ńię (od żon) powściągáli: dáleko więcey káŃlanowi to rokázuie SkarŻyw 457, 456, 457.

Szereg: »hamować się i powściągać« (1): siła ludzi od tych ciężkich á ŃproŃnych grzechow/ dla trudnieyŃzego rozgrzeŃzenia/ hámuia Ńię y powściągáia. WujJud 86.

W przen (1) :

Fraza: »ręka się powściągała« (1): Ciála nie zwiázála miłość/ áni iego żadna chćiwość/ ręka Ńię też powściągála/ cudzego nie brála ArtKanc O15.

a. *[Odmawiać sobie, oszczędzać: Dopiro Ńie chce [młokosek] znowu dorabyác/ záŃtawia iefli ma co záŃtawýác. Powćiąga Ńię chce być mądr po Ńzkodzye/ Do Ńthołu Ńiędzye czáŃem o głodzye. WirzbGosp A2v.]*

Synonimy: hamować się, miarkować się, uskramiać się, wstrzymawać się.

Formacje współrdzenne cf CIĄGNAĆ SIĘ.

Cf POWŚCIGAĆ